का° [१६.५.३.] परिमण्डलाभ्यामिण्ड्वाभ्यामुखां परिगृह्णाति नक्तोषासेति । वर्तुलाभ्यामुखाधारणसाधनरूपाभ्यामिण्ड्वाभ्यामुखां गृह्णातीति सूत्रार्थः ॥ अग्निदेवत्या त्रिष्टुप्कुत्सदृष्टा अर्धमुखाग्रहणे विनियुक्तम् । नक्तोषासा नक्तं च उषाश्च नक्तोषसौ विभक्तेराकारः संहितायां दीर्घः नक्तं रात्रिः उषा अहः नक्तोषसौ रात्रिदिवसौ एकमग्निं धापयेते पाययेते सायंप्रातरग्निहोत्रादिकर्मभिः तर्पयेतेऽइत्यर्थः । तत्र लुप्तोपमानम् शिशुं बालं मातापितराविव । धेट् पाने हेतुमति चेति [पा° ३.१.२६.] णिच् आदेच उपदेशेऽशितीति [पा° ६.१.४५.] आकारे अर्तिह्री-त्यादिना [पा° ७.३.३६.] पुक् । कीदृश्यौ नक्तोषसौ (2.) समनसा समनसौ समानं मनो ययोस्ते एकमनस्के परमैकमत्ययुक्तेऽइत्यर्थः । विरूपे विलक्षणं रूपं ययोस्ते विरूपे कृष्णा रात्रिः शुक्लमहः । समीची सम्यगञ्चतस्ते समीच्यौ सम्यगञ्चने समन्विते संश्लिष्टे वा पूर्वसवर्णो विभक्तेः । ये इत्थम्भूते रात्र्यहनी ताभ्यामिण्ड्वारूपाभ्यामुखां गृह्णामीति शेषः ॥ का° [१६.५.४.] हरति द्यावाक्षामेति । आहवनीयोपरिस्थामुखामेवमिण्ड्वाभ्यामादाय द्यावेति पादेनासन्दीं प्रति तां हरतीति सूत्रार्थः ॥ द्यावाक्षामा द्यौश्च क्षामा पृथिवी च द्यावाक्षामा दिवो द्यावादेशः विभक्तेर्लोपः द्यावापृथिव्योरन्तर्मध्ये अन्तरिक्षे च यो रुक्मः रोचमानोऽग्निर्विभाति प्रकाशते तं हरामीति शेषः ॥ का° [१६.५.५.] आहवनीयस्य पुरस्तादुद्गात्रासन्दीवदासन्द्यां चतुरस्राञ्याॅ शिक्यवत्यामादधाति देवा अग्निमिति । आहवनीयात्पूर्वदिशि भूमौ स्थापितायामासन्द्यामुखां निदधाति देवा इति पादेन उद्गात्रासन्दीवदिति प्रादेशमात्रपाद्यामौदुम्बर्यामरत्निमात्राञ्यां मुञ्जरज्ज्वा व्युतायामिति लभ्यते तथा चतुरस्राञ्यां चतुरस्राणि चतुष्कोणानि अङ्गानीषोपलपादरूपाणि यस्यास्तस्यां सशिक्यायां चेति सूत्रार्थः ॥ देवाः दीव्यन्ति व्यवहरन्तीति देवाः प्राणा यजमानस्य एतमग्निं धारयन् अधारयन् अडभाव आर्षः । कीदृशा देवाः द्रविणोदाः यागद्वारेण द्रविणं धनरूपं फलं ददति प्रयच्छन्ति ते । तमहं धारयामीति शेषः । अग्निं धारयन्द्रविणोदा इत्याह प्राणा वै देवा द्रविणोदा इति तैत्तिरीयश्रुतेर्देवशब्देन प्राणा उच्यन्ते ॥२॥

विश्वा॑ रू॒पाणि॒ प्रति॑मुञ्चते क॒विः प्रासा॑वीद्भ॒द्रं द्वि॒पदे॒ चतु॑ष्पदे ।